

Добри Тодоров – един забравен радетел на просветата в гр. Провадия

д-р Драгомир Георгиев
Исторически музей – Провадия

Dobri Todorov – a forgotten creator of enlightenment in the town of Provadia

Dr. Dragomir Georgiev
Historical Museum – Provadia

Abstract: *The article examines the biography of Dobri Todorov – a forgotten founder of education and culture in the town of Provadia in the first half of the 20th century. Key moments from his life and professional biography are presented. A reserve officer, a veteran of the First World War, who received a first-class education for his time in the country and abroad, he is one of the key figures for the development of education in Provadia and the region. Dobri Todorov played a key role in the opening of the comprehensive high school in the town of Provadia at the end of the 1930s and was appointed its first director.*

Keywords: *Dobri Todorov, education, culture, public activity*

Резюме: В статията е разгледана биографията на Добри Тодоров – един забравен радетел на просветата и културата в гр. Провадия през първата половина на ХХ век. Представени са ключови моменти от неговата житейска и професионална биография. Запасен офицер, ветеран от Първата световна война, получил първокласно за времето си образование в страната и чужбина, той се явява една от ключовите фигури за развитие на просветата в Провадия и района. Добри Тодоров има ключова роля за разкриването на пълната гимназия в гр. Провадия в края на 30-те години на ХХ век и е назначен за неин пръв директор.

Ключови думи: Добри Тодоров, просвета, култура, обществена дейност

В настоящата разработка ще бъде представена биографията на един почти непознат в съвременето ни деец и общественик на просветата и културата в гр. Провадия и района през първата половина на ХХ век. Неговото име е Добри Тодоров Димитров¹. Той е роден на 16.II.1886 г. в гр. Провадия. Средното си образование

получава в реалния отдел на варненската държавна мъжка гимназия „Фердинанд I“. Завършва курса на обучение през учебната 1905/1906 г., но се налага да се яви отново на държавния си зрелостен изпит по физика и френски език². В края на учебната 1906–1907 г. успява да вземе поправките по тези два предмета. Завършва общия курс на следването си с добър успех. По същото време учи и в средното търговско училище при Варненската търговско-индустриална камара. Това учебно заведение е частно. Завършва, като част от II-ри Випуск през учебната 1908/1909 г.³ По това време семейството му вече живее във Варна⁴. Продължава образованието си в Австро–Унгария. През 1908 г. завършва естествени науки в Загреб⁵. След това завършва и специалност естествена история във Физико-математическия факултет на Софийския университет през учебната 1910/1911 г. (февруарска изпитна сесия на 1911 г.)⁶.

През Първата световна война (1914–1918) служи в 8-и приморски пехотен полк, 15-а рота на длъжност взводен командир⁷. Към 1.III.1916 г. той е с чин кандидат-офицер. Към 30.VII.1916 г. вече е произведен в чин подпоручик. През 1918 г. е награден с народен орден „За военна заслуга“ V степен с военно отличие⁸.

На 7.III.1926 г., по инициатива на членовете на варненския клон в Провадия е основан нов клон на организацията Български народен морски сговор. На проведеното учредително събрание на същата дата за първи подпредседател е избран Добри Тодоров⁹. В началото на 1929 г. в Провадия е създаден околийски читалищен комитет. За негов първи председател е избран Добри Тодоров, който по това време е директор на непълната гимназия в града¹⁰. През учебната 1937/1938 г. той работи, като учител във варненската държавна мъжка гимназия „Фердинанд I“. На 3.IX.1938 г. е назначен за директор на провадийската народна гимназия „Цар Симеон“. Встъпва в длъжност от 15 септември същата година¹¹. На 3.III.1939 г. в Провадия тържествено се отпразнува денят на Освобождението на България от османско робство. На този ден става и връчването на ордените на учителите, наградени от Н. В. цар Борис III по случай двадесет годишнината от възшествието му на трона и тридесет годишнината от обявяването на Независимостта на страната. Директорът на гимназията Добри Тодоров е награден с орден „Св.

Александър“ V степен¹². На 16.IV.1942 г. Добри Тодоров е освободен от поста на директор на провадийската гимназия и преместен на работа в гр. Търговище. В мотивите за неговото освобождаване е записано в интерес на службата. На следващия ден той напуска училището¹³. На 23 април същата година той е възстановен на поста директор на Провадийската народна гимназия „*Цар Симеон*“¹⁴. На 21.V.1942 г. Добри Тодоров е извикан в София, на доклад пред министъра на народното просвещение проф. Борис Йоцов, за да дава обяснение във връзка с разпространението на леви политически идеи сред учениците в гимназията¹⁵. На 5.VI.1942 г. в салона на Овчаров в Провадия се провежда събрание. На него по тържествен начин се отпразнува 30 годишния учителски юбилей на Добри Тодоров. На събитието присъстват много ученици, учители и граждани, както и шуменския областен училищен инспектор Михайлов в качеството му на официален представител на МНП¹⁶. На 4.IX.1943 г. делегация от двама учители, 10 ученици (4 момичета и 6 момчета) от провадийската гимназия, начело с директора Добри Тодоров пристига в София. Там членовете ѝ се покланят пред тленните останки на о Бозе почившия български владетел – цар Борис III в храм-паметника „*Александър Невски*“. На следващия ден делегацията, заедно с училищното знаме взема участие в погребението на починалия монарх¹⁷. На 12.IX.1943 г. учителския съвет на гимназията провежда траурно заседание в памет на Н. В. цар Борис III. На него Добри Тодоров говори за живота на починалия български цар. Три дни по-късно в двора на гимназията в присъствието на всички учители и ученици е отслужена заупокойна молитва в негова памет. Добри Тодоров изнася слово в което описва заслугите на о Бозе почившия български монарх и призовава за подкрепа към неговия августейши наследник. След това учениците дават обет за служба на Н. В. цар Симеон II¹⁸. На 22 и 23.X.1943 г. в Провадия се провежда педагогическа конференция. В началото на заседанията Добри Тодоров изнася доклад на тема: „*Заветите на Н. В. цар Борис III и българската интелигенция*“. След това се пристъпва към създаването на комитет „*Огнище по родинознание*“¹⁹. Той обхваща Провадийска учебна околия. За негов пръв председател е избран директора на провадийската гимназия Добри Тодоров²⁰. Тази структура просъ-

ществува по-малко от една година и може да бъде определена, като регионална организация на МНП. Нейни клонове се създават във всяко селище в страната, където има пълна или непълна гимназия при училището от най-висока степен, а в София – към всяка гимназия²¹. Задачата, която се възлага на всяко „огнище“, е да задълбочи културно-просветната работа в селищата влизаци в неговия район. Нейната основна цел е да се поддържа будно народностното съзнание на населението, като в същото време се работи в посока на повишаване на неговото културно равнище. Организацията трябва да обедини всички учители в Царството²². На 18.X.1944 г. Добри Тодоров е освободен от длъжността директор на Провадийската народна гимназия „Цар Симеон“²³. През 1945 г. в с. Дългопол (дн. гр. Дългопол, Варненска област) е открита непълна гимназия. На следващата година тя е преобразувана в пълна смесена гимназия „Св. Климент Охридски“²⁴. За неин пръв директор е назначен Добри Тодоров. По време на престоя си там той се отличава, като отличен организатор, добър педагог, турист и познавач на българската флора²⁵.

Тази разработка няма претенцията за изчерпателност и всеобхватност на настоящата тема. Бъдеща работа в българските архиви и архивохранилища, вероятно ще доведе до откриването на нова информация, свързана с житейската и професионална биография на Добри Тодоров. Това ще позволи тя да бъде обогатена и доразвита с нови сведения и материали.

Използвани съкращения:

1. **ДВИА** – Държавен военноисторически архив – Велико Търново
2. **ИМ – Провадия** – Исторически музей – Провадия
3. **ИПр** – Исторически преглед
4. **МНП** – Министерство на народното просвещение
5. **Н. В.** – Негово Величество
6. **бр.** – брой
7. **в-к** – вестник
8. **Св.** – Свети
9. **сп.** – списание
10. **Т.** – Том

Бележки:

- ¹ ДВИА, ф. 1, оп. 4, а.е. 2, л. 240–241; ДВИА, ф. 40, оп. 1, а.е. 452, л. 162; **Отчет** на варненската държавна мъжка гимназия „Фердинанд I” за учебната 1905–1906 година. Варна, 1906, с. 34, 35; **Годишник** на варненската държавна мъжка гимназия „Фердинанд I” за учебната 1906–1907 година. Варна, 1907, с. 56, 60, 61; *сп. „Морски сговор”*. бр. 4, Варна, април, 1926. с. 19; В. „Народна просвета”, бр. 1, 8.II.1929, с. 4; **Списък** на завършилите образованието си в университета, от основаването му (1888 год.) до края на 1928 год. – Годишник на Софийския университет, официален отдел (за 1927–1928). София, 1929, с. 86; **Юбилеен сборник** на Средното търговско училище при Варненската търговско-индустриална камара по случай 25 годишнината на училището. Варна, 1929; **8-й** пехотен Приморски полк – Историята на Приморци 1915–1919. Част трета, Варна, 1935, с. 311; **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 13, 14, 27 (гръб)– 28, 28, 28 (гръб), 32 (гръб), 32 (гръб)–33, 36 (гръб); **Игнатова, А.** Документи за „Огнищата по родинознание“ на Министерство на народното просвещение (1943–1944 г.). – В: България, българите и Европа – България, българите и Европа – мит, история и съвремие. Т. IV. Доклади от Международна научна конференция в памет на проф. дин. Йордан Андреев „България земя на блажени...“, 29–31 октомври 2009., Велико Търново, 2011, с. 593–608; **Танчев, Ив.** Австро-унгарският принос в подготовката на българска интелигенция с европейско образование. (1878–1912 г.) (Втора част), ИПр., бр. 3-4, 2012, с. 204; **Георгиев, Д.** Участието на провадийци в Българското опълчение и във войните за национално обединение (1877–1945). Варна, 2018, с. 111; **Казакова, Р.** Дългопол – градецът на Камчия. Варна, 2019, с. 50.
- ² **Отчет** на варненската държавна мъжка гимназия „Фердинанд I” за учебната 1905–1906 година. Варна, 1906, с. 34, 35.
- ³ **Юбилеен сборник** на Средното търговско училище при Варненската търговско-индустриална камара по случай 25 годишнината на училището. Варна, 1929.
- ⁴ **Годишник** на варненската държавна мъжка гимназия „Фердинанд I” за учебната 1906–1907 година. Варна, 1907, с. 56, 60, 61.
- ⁵ **Танчев, Ив.** Австро-унгарският принос в подготовката на българска интелигенция с европейско образование. (1878–1912 г.) (Втора част), ИПр., бр. 3-4, 2012, с. 204.
- ⁶ **Списък** на завършилите образованието си в университета, от основаването му (1888 год.) до края на 1928 год. – Годишник на Софийския университет, официален отдел (за 1927–1928). София, 1929, с. 86.
- ⁷ **8-й** пехотен Приморски полк – Историята на Приморци 1915–1919. Част трета, Варна, 1935, с. 311.

- ⁸ ДВИА, ф. 1, оп. 4, а.е. 2, л. 240–241; ДВИА, ф. 40, оп. 1, а.е. 452, л. 162. Информация за това намираме в Заповед № 355/1921 г. по Министерство на войната. Като основание за награждаването е посочено: „...*За бойни отличия и заслуги във войната...*“.
- ⁹ сп. „*Морски сговор*“. бр. 4, Варна, април, 1926. с. 19.
- ¹⁰ в-к. „*Народна просвета*“, бр. 1, 8.II.1929, с. 4.
- ¹¹ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 13. Неговото назначаване става с Указ № 61 на Н. В. цар Борис III от 3.IX.1938 г.
- ¹² **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 14.
- ¹³ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 27 (гръб)–28. Информация за това получаваме от Заповед № 1299 от 11.IV.1942 г. на МНП
- ¹⁴ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 27 (гръб)–28. Информация за това получаваме от Заповед № 1468 от 20.IV.1942 г. на МНП
- ¹⁵ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 28.
- ¹⁶ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 28 (гръб).
- ¹⁷ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 32 (гръб).
- ¹⁸ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 32 (гръб)–33.
- ¹⁹ **Игнатова, А.** Документи за „Огнищата по родинознание“ на Министерство на народното просвещение (1943–1944 г.). – В: България, българите и Европа – България, българите и Европа – мит, история и съвремие. Т. IV. Доклади от Международна научна конференция в памет на проф. дин. Йордан Андреев „България земя на блажени...“, 29–31 октомври 2009., Велико Търново, 2011, с. 593–608.
- ²⁰ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 33.
- ²¹ **Игнатова, А.** Документи за „Огнищата по родинознание“ на Министерство на народното просвещение (1943–1944 г.). – В: България, бъл-

гарите и Европа – България, българите и Европа – мит, история и съвремие. Т. IV. Доклади от Международна научна конференция в памет на проф. дин. Йордан Андреев „България земя на блажени...“, 29–31 октомври 2009., Велико Търново, 2011, с. 593–594.

- ²² **Игнатова, А.** Документи за „Огнищата по родинознание“ на Министерство на народното просвещение (1943–1944 г.). – В: България, българите и Европа – България, българите и Европа – мит, история и съвремие. Т. IV. Доклади от Международна научна конференция в памет на проф. дин. Йордан Андреев „България земя на блажени...“, 29–31 октомври 2009., Велико Търново, 2011, с. 594.

- ²³ **Книга** за водене летописите на гимназията. Започната 1937/1938 учебна година. Завършена 1948/1949 учебна година. Съхранява се в ИМ – Провадия, л. 36 (гръб).

- ²⁴ **Казакова, Р.** Дългопол – градецът на Камчия. Варна, 2019, с. 50.

- ²⁵ **Казакова, Р.** Дългопол – градецът на Камчия. Варна, 2019, с. 50.